

Ο Νέμος Γρηγοριάδης, νεαρός συντάκτης που είχε βάρδια εκείνη τη νύχτα, δεν ήξερε τι να κάνει. Μόνος στα γραφεία της εφημερίδας, με τα τηλέφωνα κομμένα, ιδρώνει και ξεΐδρωνε αμήχανος, ώσπου το πήρε απόφαση. Βγήκε στην οδό Βούλγαρη, παρέκαμψε την Ομόνοια, όπου δέσποζε ένα τανκ, πήρε τα στενά, βγήκε στην οδό Σκουφά και τοίχο τοίχο στο σκοτάδι, καθώς τρομαγμένα φανταράκια ακροβολίζονταν κι ο θόρυβος από τις ερπύστριες τάραζε την ησυχία της νύχτας, έφτασε στην είσοδο της πολυκατοικίας της οδού Σκουφά. Ανέβηκε στον τρίτο και χτύπησε το κουδούνι. Φορώντας πιτζάμες, ο αρχισυντάκτης του άνοιξε σχεδόν αμέσως:

«Έλα. Θα πιεις καφέ;».

Ο νεαρός συντάκτης έβαλε τις φωνές:

«Κυρ Αντώνη, έγινε πραξικόπημα».

Ατάραχος ο αρχισυντάκτης τον τράβηξε στο διαμέρισμα:

«Μη φωνάζεις. Θα ξυπνήσεις τη γειτονιά».

Ο νεαρός υπέθεσε ότι ο αρχισυντάκτης του δεν είχε καταλάβει. Επανάλαβε:

«Έγινε πραξικόπημα».

Ο αρχισυντάκτης του έδειξε το ανοιχτό ραδιόφωνο, που λειτουργούσε στα βραχεία:

«Το ξέρω. Το μεταδίδουν και οι ξένοι ραδιοσταθμοί».

«Και κάθεστε;».

Ο αρχισυντάκτης χαμογέλασε:

«Νέμο, παιδί μου, όταν εκδηλώνεται πραξικόπημα, το πρώτο πράγμα που γίνεται είναι να απαγορευτεί η κυκλοφορία των εφημερίδων. Λοιπόν. Θα πιείς καφέ;».

Ξημέρωνε προπαραμονή των Βαΐων, Παρασκευή, 21η Απριλίου του 1967. Το βράδυ, ο ηθοποιός Κώστας Βουτσάς ρωτούσε τους μουδιασμένους της παρέας του:

«Εσείς πήρατε κάρτα από το τανκ της γειτονιάς σας;».

Μια βδομάδα αργότερα, ο δημοσιογράφος Αντώνης Καλαμαράς δεν έκρυβε τον θαυμασμό του διαπιστώνοντας:

«Είμαστε τρομερός λαός! Καταφέραμε ακόμα και μια δικτατορία να ξεφτιλίσουμε».

Τα ανέκδοτα κυκλοφορούσαν στα στέκια και τσάκιζαν κόκαλα. Η επιγραφή κάτω από τον βασιλικό θυρεό που ανέφερε το αλήστου μνήμης «Ισχύς μου η αγάπη του λαού», επαναλαμβανόταν βελτιωμένη και επαυξημένη:

«Ισχύς μου η αγάπη του λαού και τα τανκς του Παττακού».

Κι από κει κι έπειτα, η ευρηματικότητα τελειωμό δεν είχε:

Χωρικός, νεοφερμένος στην πρωτεύουσα, κυκλοφορεί στην πηγμένη από κόσμο οδό Σταδίου και φωνάζει:

- Μωρή! Πού είσαι, μωρή; Μωρή! Ε, μωρή...

Τον πλησιάζει αυστηρά ένας αστυφύλακας:

- Τι κάνεις, εδώ, εσύ;

Απορεί ο χωρικός:

- Δε βλέπεις; Ψάχνω τη γυναίκα μου. Μωρή! Πού είσαι, μωρή;

Αγριεύει ο αστυφύλακας:

- Δεν έχει όνομα η γυναίκα σου;

- Αμ, πώς δεν έχει...

- Τότε, να τη φωνάξεις με τ' όνομά της.

Τον κοιτάζει αφοπλιστικά ο χωρικός:

- Άσε, κυρ αστυφύλακα. Ξέρω εγώ, τι κάνω...

Ο αστυφύλακας είναι ανένδοτος:

- Όχι. Θα κάνεις αυτό, που σου λέω, τώρα. Αλλιώς θα σε πάω στο τμήμα. Επιμένω να φωνάξεις τη γυναίκα σου με τ' όνομά της, αυτή τη στιγμή.

Ο χωρικός έχει μουδιάσει:

- Ό,τι πεις.

Ανοίγει το στόμα του, το μετανιώνει, ο αστυφύλακας τον κοιτάζει βλοσυρός, δεν μπορεί να ξεφύγει. Παίρνει βαθιά ανάσα κι, ενώ το όργανο της τάξης τον κοιτάζει έντρομο, αρχίζει να φωνάζει:

- Ελευθερία! Ελευθερία! Πού είσαι, μωρή Ελευθερία;

* * * * *

Με την επικράτηση του πραξικοπήματος, άρχισαν να τοποθετούνται στρατιωτικοί επικεφαλής των οργανισμών και των δημοσίων επιχειρήσεων αλλά και όπου αλλού μπορούσαν. Παλιό στέλεχος ενός από τους οργανισμούς αυτούς πήρε το θάρρος και παρουσιάστηκε σ' έναν από τα κεφάλια της χούντας. Παρακάλεσε:

- Επειδή ο οργανισμός μας είναι υψίστης εθνικής σημασίας, γίνεται να μας στείλετε κάποιον που να μην είναι άσχετος;

Ο συνταγματάρχης ενθουσιάστηκε:

- Βεβαίως. Και θα σου στείλω τρεις υποψήφιους, να διαλέξεις τον καλύτερο.

Την επομένη, παρουσιάστηκαν ένας στρατηγός, ένας ταγματάρχης κι ένας λοχαγός. Το στέλεχος τους έδωσε το θέμα:

- Θα ήθελα να μου απαντήσετε στην ερώτηση, τι είναι «μπιντέ»;

Ο στρατηγός σκέφτηκε λίγο και είπε:

- Μπιντέ είναι ο λόγος της άνωσης ενός πολεμικού σκάφους σε σχέση με το εκτόπισμά του.

Ο ταγματάρχης απάντησε:

- Πρόκειται για την τροχιά ενός βλήματος, σε σχέση με το μέγιστο ύψος και το βεληνεκές του.

Ο λοχαγός παραξενεύτηκε:

- Εννοείτε το είδος υγιεινής, που συνήθως βρίσκεται στο μπάνιο;

Ελαμψε το πρόσωπο του στελέχους:

- Ακριβώς, κύριε. Η θέση είναι δική σας.

Το πληροφορήθηκε ο συνταγματάρχης της χούντας και κάλεσε το στέλεχος στο γραφείο του:

- Τι 'ναι αυτά που έμαθα; Ο στρατηγός κι ο ταγματάρχης σου έδωσαν επιστημονικές απαντήσεις και συ διάλεξες τον λοχαγό;

Και το στέλεχος:

- Ακούστε, κύριε συνταγματάρχα: Από δω και στο εξής, θα πρέπει να γλείφουμε κώλους. Τουλάχιστον, ας είναι καθαροί!

* * * * *

ΕΣΑτζήδες σπρώχνουν μπροστά στον βασιλικό επίτροπο τέσσερις λαϊκούς τύπους, μια λαϊκή γυναίκα κι έναν ακόμα, που μιξοκλαίει. Ο επικεφαλής των ΕΣΑτζήδων αναφέρει:

- Λαμβάνω την τιμήν ν' αναφέρω ότι οι κατηγορούμενοι συνελήφθησαν στο λεωφορείο της γραμμής Πατήσια - Αμπελόκηποι, διότι, άνευ ουδεμιάς αφορμής, επέπεσαν, ομού και οι πέντε και έδειραν ανύποπτον αξιωματικόν, ο οποίος και νοσηλεύεται στο 401.

Εξαγριώνεται ο βασιλικός επίτροπος:

- Είπες, ετόλμησαν να χτυπήσουν αξιωματικό;

Στρέφεται στους τέσσερις και καλεί τον πιο μεγάλο:

- Τι έχεις να πεις για την βαρύτατη αυτή κατηγορία;

Ο κατηγορούμενος κοιτάζει τον βασιλικό επίτροπο αφοπλιστικά:

- Το Σουλάκι, το καμάρι μου. Είμαστε στο λεωφορείο. Κόσμος πολύς, πατείς με, πατώ σε. Και, τότες, να σου ο λεγάμενος. Ο αξιωματικός. Μέσα στο στριμωξίδι, απλώνει τη χερούκλα του και, χραπ, πατάει μια τσιμπιά στο Σουλάκι.

Ο βασιλικός επίτροπος καλεί τον δεύτερο να του πει, τι έγινε. Εκείνος αρχίζει:

- Η τιμή της αδερφής μου...

Τον σταματά ο βασιλικός επίτροπος:

- Κατάλαβα. Έλα ο επόμενος. Γιατί χτύπησες τον αξιωματικό;

Ο τρίτος της παρέας απολογείται:

- Η τιμή της βαφτισιμιάς μου...

Τον κόβει ο βασιλικός επίτροπος και καλεί τον τέταρτο:

- Το Σουλάκι μου, κορώνα στο μέτωπο. Αρραβωνιάρη να ούμε κι ο λεγάμενος...

Τον σταματά ο βασιλικός επίτροπος:

- Εντάξει, κατάλαβα. Για έλα δω εσύ;

Πλησιάζει μουδιασμένος ο τελευταίος από τους συλληφθέντες. Ο επίτροπος τον ρωτά:

- Εσύ, ποια συγγένεια έχεις με την κοπέλα;

Ψελλίζει ο άνθρωπος:

- Ούτε που την ξέρω.

Εκνευρίζεται ο επίτροπος:

- Δεν την ξέρεις και χτύπησες τον αξιωματικό; Για ποιον λόγο;

Καταρρέει ο κατηγορούμενος:

- Παρεξήγηση, κύριε. Τραγική παρεξήγηση. Τους είδα όλους αυτούς να τον βαράνε και νόμισα πως έπεσε η χούντα.

* * * * *

Όρθιος, στριμωγμένος στο λεωφορείο, ρωτά ευγενικά τον μπροστινό του:

- Με συγχωρείτε, κύριε. Μήπως κατά τύχην είστε αξιωματικός;

Απορεί ο ερωτηθείς:

- Όχι, κύριε. Πως σας ήρθε;

Πάντα ευγενικά, ο πρώτος:

- Καμιά σχέση με το στρατό, το ναυτικό, την αεροπορία;

- Σας είπα: ΟΧΙ.

Σε έντονο ύφος ξεσπάει ο πρώτος:

- Τότε πάρε το βρομοπόδαρό σου από πάνω μου, γιατί με ξενύχιασες.

* * * * *

Ο τότε βασιλιάς Κωνσταντίνος είχε βγει ολυμπιονίκης στην ιστιοπλοΐα, στους ολυμπιακούς της Ρώμης. Κατά το αποτυχημένο βασιλικό αντιπραξικόπημα της 13ης Δεκεμβρίου 1967, κυκλοφόρησε και το σλόγκαν:

«1896: Ένας Λούης γίνεται ολυμπιονίκης - 1967: Ένας ολυμπιονίκης γίνεται λούης».

* * * * *

Τη μέρα του αντιπραξικοπήματος, ουλαμός ΕΣΑτζήδων χιμά στην είσοδο μιας πολυκατοικίας, ρίχνει την πόρτα και ζώνει το διαμέρισμα του ισογείου. Ο επικεφαλής βροντά την πόρτα, που την ανοίγει ένας έντρομος ένοικος. Πριν να προλάβει ο επικεφαλής να διατάξει τη σύλλησή του, ο ένοικος του ισογείου τον σταματά:

- Σας παρακαλώ, κύριε. Πρόκειται για τρομερή παρεξήγηση. Εμείς είμαστε φιλήσυχοι κομμουνιστές. Οι βασιλόφρονες μένουν στο δεύτερο.

* * * * *

ΕΙΡΤ και ΥΕΝΕΔ ήταν τα δυο ασπρόμαυρα κανάλια, που λειτουργούσαν επί χούντας. Ταλαίπωρος τηλεθεατής ανοίγει την τηλεόραση, στην ΥΕΝΕΔ, και πέφτει πάνω στον θεωρητικό της δικτατορίας, Γεωργαλά, που εξηγεί την αναγκαιότητα της «επανάστασεως». Μπαφιασμένος, γυρνά στο κανάλι του ΕΙΡΤ. Στην οθόνη, ένας ΕΣΑτζής τον σημαδεύει με όπλο και τον διατάσσει:

- Γύρνα, αμέσως, στην ΥΕΝΕΔ.

* * * * *

Πρώτη επέτειος της 21ης Απριλίου και στη Γυάρο έχουν γιορτή. Από νωρίς, τα μεγάφωνα καλούν τους εκτοπισμένους στο χώρο συγκέντρωσης, όπου, κατά την ανακοίνωση, θα μιλήσει ένας από τους συντρόφους τους, που «είδε το φως της αλήθειας». Την ορισμένη ώρα, όλοι έχουν συγκεντρωθεί στον συνήθη τόπο. Μια εξέδρα έχει στηθεί, για την περίπτωση. ΕΣΑτζήδες σέρνουν έναν ταλαιπωρημένο κρατούμενο με φανερά σημάδια βασανισμού και κακοποίησης. Ο δυστυχής παίρνει ανάσα κι αρχίζει να ψελλίζει:

- Σύντροφοι ...σύντροφοι, ...σφάλαμε. Σύντροφοι, κάναμε μεγάλο λάθος... Η εθνική μας κυβέρνηση, σύντροφοι, είναι μεγαλόθυμη και πρόθυμη να μας συγχωρήσει. Αρκεί να δούμε το φως της αλήθειας, να καταλάβουμε το σφάλμα μας και να το αναγνωρίσουμε. Γιατί η εθνική κυβέρνηση είναι πανίσχυρη. Τώρα, μάλιστα, που πήραμε και την αμερικανική...

Παίρνει ανάσα και ουρλιάζει:

- ΒΟΗΘΕΙΑΑΑΑ!...

* * * * *

Στο δημοτικό σχολείο, η δασκάλα απευθύνεται στα παιδιά:

- Είπαμε χθες ότι θα εξηγήσουμε στους γονείς μας πως οι πρωτεργάτες της 21ης Απριλίου έσωσαν τη χώρα από τον κομμουνισμό. Και ότι θα συστήσουμε στους δικούς μας να αναρτήσουν τα πορτρέτα τους σε περίοπτα σημεία του σπιτιού. Το κάναμε;

Απαντούν όλα μαζί:

- Μάλιστα.

Ενθουσιάζεται η δασκάλα:

- Ωραία. Πες μας, Κωστάκη. Τι κάνατε εσείς στο σπίτι σας;

Περήφανα ο Κωστάκης:

- Εμείς, κυρία, κρεμάσαμε στο σαλόνι τη φωτογραφία του κυρίου Παπαδόπουλου

- Μπράβο, Κωστάκη. Εσύ, Γιάννη;

- Εμένα ο μπαμπάς μου κρέμασε στο σαλόνι μια φωτογραφία και με τους τρεις τους.

- Εσύ, Σπύρο; Κρέμασες καμιά φωτογραφία;

Ντροπαλά, ο Σπύρος:

- Όχι, κυρία.

Επιτιμητικά, η δασκάλα:

- Όχι; Μήπως το ξέχασες;

Πάντα ντροπαλά, ο Σπύρος:

- Το θυμήθηκα, κυρία. Όμως... Η μαμά είπε να μην ανησυχώ και πως, όταν γυρίσει ο μπαμπάς από το νησί, θα τους κρεμάσουμε όλους.

* * * * *

Σε μια περιοδεία του, ο Παττακός μιλά σε συγκέντρωση, όπου εξηγεί τους λόγους, για τους οποίους έγινε η «επανάσταση της 21ης Απριλίου». Καθώς μιλά, αντιλαμβάνεται, στις πρώτες σειρές, τον Μήτηρο να τον κοιτάζει χαζά. Σταματά την αγόρευση και τον ρωτά:

- Με καταλαβαίνεις, τι λέω;

Με κάθε ειλικρίνεια, ο Μήτρος:

- Όχι.

Ο Παττακός προσπαθεί να του εξηγήσει:

- Αν δεν γινόταν η επανάσταση, θα έρχονταν οι κομμουνιστές και θα καίγανε το σπίτι σου.

Πάντα χαζά, ο Μήτρος:

- Δεν έχω σπίτι.

Στωικά, ο Παττακός:

- Θα σφάζανε τη μάνα σου και τον πατέρα σου.

- Ξέρετε, ...είμαι ορφανός.

Μπερδεύεται ο Παττακός:

- Δεν έχεις κανένα συγγενή;

- Τη Χάιδω, την αρραβωνιαστικιά μου.

Θριαμβευτικά, ο Παττακός:

- Ωραία, λοιπόν. Αν δεν γινόταν η επανάσταση, θα έρχονταν οι κομμουνιστές και θα βιάζανε την αρραβωνιαστικιά σου. Κατάλαβες;

Και ο Μήτρος:

- Αμέ! Η επανάσταση έγινε για το μουνί της Χάιδως.

* * * * *

Βραδάκι και κάποιος περπατά σιγοςφυρίζοντας ένα από τα απαγορευμένα τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη. Τον ακούει ένας χαφιές και τον παίρνει από πίσω. Μπροσ ο ένας, πίσω ο χαφιές, που παρακολουθεί, προχωρούν και φτάνουν ως ένα αστυνομικό τμήμα. Περνώντας μπροστά από το φυλάκιο, ο πρώτος σταματά να σιγοςφυρίζει, δείχνει τον χαφιέ και λέει στον αστυφύλακα φρουρό:

- Πιάσ' τον αυτόν: Ακούει Θεοδωράκη.

* * * * *

Ταβερνάκι. Λίγοι θαμώνες, με δέος παρακολουθούν κάποιον, που έχει ανέβει σ' ένα τραπέζι κρατώντας μισογεμάτο ποτήρι και μεθυσμένος αγορεύει:

- Αυτή η κυβέρνηση μας πάει κατά διαόλου. Κινηγητό, τρομοκρατία, διώξεις, φυλακίσεις, βασανιστήρια, εξορίες, φτώχεια, ανεργία... Δεν πάει άλλο. Κάτι πρέπει να γίνει, γιατί αλλιώς δεν υπάρχει ελπίδα. Να ξεσηκωθεί ο λαός και να τους κρεμάσει. Όλους. Αυτή η κυβέρνηση θέλει κρέμασμα. Ναι. Κρέμασμα...

Μια ομάδα ΕΣΑτζήδες χιμούν στην ταβέρνα και τον συλλαμβάνουν. Ο μεθυσμένος διαμαρτύρεται.

- Παρεξήγηση, παιδιά. Παρεξήγηση. Εγώ μιλάω για την κυβέρνηση της Πολωνίας.

Κι ο ΕΣΑτζής:

- Ας' τα αυτά. Ξέρουμε πολύ καλά, ποια κυβέρνηση θέλει κρέμασμα.

* * * * *

Εποχή σποράς κι ο εκτοπισμένος στη Λέρο αγρότης βρίσκεται σε βαθιά θλίψη. Κάποια στιγμή, πάει στο τηλεφωνείο και καλεί το σπίτι του, στην Ήπειρο. Το σηκώνει η γυναίκα του. Ο αγρότης φωτίζεται:

- Ελα, εγώ είμαι. Μ' ακούς;

Ταράζεται η γυναίκα:

- Νικόλα μου, εσύ είσαι; Πώς είσαι;

- Καλά είμαι. Δεν μπορώ να σου πω περισσότερα. Δεν έχουμε καιρό. Άκουσέ με καλά, χωρίς να με διακόπτεις. Θυμάσαι το χωράφι μας πίσω από την εκκλησία; Έχω θάψει εκεί κάτι όπλα. Θέλω να πας να τα πάρεις και να τα πετάξεις, μην τα βρει κανείς κι έχουμε μπελάδες.

Την επομένη, τον φωνάζουν, επειγόντως, στο τηλεφωνείο. Είναι η γυναίκα του που μιλά εξαγριωμένη:

- Τι 'ναι αυτό που μου 'κανες, Νικόλα; Δεν πρόλαβα καλά - καλά να κλείσω το τηλέφωνο και πλάκωσαν τα τανκς κι οργώσανε το χωράφι και..

Τη διακόπτει ο Νικόλας:

- Τ' οργώσανε, είπες;

- Ναι. Τ' οργώσανε.

Κι ο Νικόλας:

- Ωραία. Σπείρε τώρα.

(Έθνος της Κυριακής, 20.4.1999) (τελευταία επεξεργασία, 7.4.2010)